Opening van het Academisch Jaar 2019, door Koen Becking

Traditie en innovatie voor een duurzame digitale samenleving.

Hartelijk welkom allemaal bij de opening van ons Academisch Jaar, die deze keer traditie en innovatie als thema heeft. Allereerst wil ik rector-magnificus professor Klaas Sijtsma feliciteren.

Klaas, ik zie er zeer naar uit om nog nauwer met je samen te werken dan we tot nu toe al vele jaren hebben gedaan. En professor Geert Duijsters wil ik hierbij graag bedanken voor zijn rol als waarnemend rector gedurende de afgelopen maanden.

Het was opvallend dat juist onze studenten 'traditie' kozen als thema voor de opening van het Academisch Jaar, want in eerste instantie hadden we besloten dat innovatie centraal zou staan. Vandaag wil ik het hebben over de relatie tussen die twee.

In de dystopische sciencefictionroman *Brave New World* van Aldous Huxley doet Mustapha Mond, een van de nieuwe wereldbeheerders, de volgende uitspraak:

'Oude dingen hebben we hier niet nodig.'
'Ook niet als het mooie dingen zijn?' (vraagt de Wilde, iemand van de oude stempel)
'Juist niet als ze mooi zijn. Schoonheid is aantrekkelijk en we willen niet dat mensen oude dingen aantrekkelijk vinden. We willen dat ze nieuwe dingen mooi vinden.'[1]

Deze klassieker verscheen in 1931 en heeft in de loop der tijd alleen maar aan belang gewonnen. Hoe waarderen we traditie en innovatie in onze huidige tijd? De balans lijkt door te slaan naar innovatie en nieuwe technologieën. De vraag is actueler dan ooit: in het onlangs verschenen rapport van de commissie Van Rijn, de Adviescommissie Bekostiging Hoger Onderwijs en Onderzoek, werd voorgesteld om meer geld vrij te maken voor bètatechnische opleidingen en technologische ontwikkeling in het WO, ten koste van de geesteswetenschappen, maatschappijwetenschappen en medische wetenschappen.

[1] Aldous Huxley, ***Brave New World,*** Harmondsworth, 1932; herdruk 1961. Hfst. 16, p. 172.

Het rapport werd kritisch ontvangen door de Vereniging van Universiteiten (VSNU), die erop wees dat de geesteswetenschappen een essentiële functie vervullen, en ook de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) was kritisch. Ik citeer:

'De zwakte van het rapport is dat de commissie alleen op macroniveau en vanuit financieel perspectief naar het wetenschapssysteem heeft gekeken. Bovendien veroorzaken de aanbevelingen die de commissie doet voor 2020 en 2021 veel grotere schokken in het systeem dan het rapport doet vermoeden.'

Onze universiteit heeft ook bezwaar gemaakt en vandaag organiseert WOinActie een demonstratie in Leiden, waar ook de minister van Onderwijs aanwezig is. De nadruk die wordt gelegd op de technische disciplines getuigt van minachting voor alles waar onze universiteit voor staat, want van oudsher staan wij voor ethiek en de menselijke maat en streven we naar integriteit, puurheid en verantwoordelijkheid. Deze waarden zijn voortdurend in ontwikkeling en zijn in de afgelopen decennia regelmatig bijgesteld, want traditie en innovatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Tilburg University loopt al jarenlang op deze ontwikkelingen vooruit. Het begon al in 1964 met Max Euwe, hoogleraar Methodologie van de automatische informatieverwerking aan onze universiteit en wereldkampioen schaken. Hij heeft de basis gelegd voor het vak Kunstmatige intelligentie aan onze universiteit. Euwe trad aan als hoogleraar in een periode waarin Tilburg van een textielstad in een kenniseconomie begon te veranderen.

De voortdurende ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie zijn een belangrijke motor achter de snel veranderende wereld van de technologie. Kunstmatige intelligentie speelt een steeds grotere rol in ons dagelijks leven en wordt tegenwoordig toegepast in talloze gangbare diensten en voorzieningen. Zij verandert bedrijfstakken, van de financiële wereld tot de logistieke sector en van IT-diensten tot de industrie, en leidt tot nieuwe producten, processen en mogelijkheden.

Tilburg University speelt een belangrijke rol bij de technologische ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie. De universiteit en de gemeente Tilburg werken samen aan een sterkere innovatiepositie voor de universiteit op dit terrein.
Als we terugkijken op de afgelopen vijf jaar, dan zien we dat Tilburg University, de gemeente Tilburg en Den Bosch en de provincie samen met partners uit het bedrijfsleven, zoals ASML, Interpolis, CZ, DAF Trucks, KPN, Philips en Rabobank, meer dan 150 miljoen euro in kunstmatige intelligentie hebben geïnvesteerd. En het aantal bachelor- en masterstudenten dat zich bekwaamt in dit vakgebied blijft groeien. Momenteel houdt meer dan 50 fte aan

wetenschappelijk personeel zich bezig met kunstmatige intelligentie, en we hebben daarnaast initiatieven opgezet als de Jheronimus Academy of Data Science en MindLabs. En dat is nog maar het begin.

Net als bij schaken draait het bij kunstmatige intelligentie om vooruitdenken.

De gemeente Tilburg en Tilburg University hebben een uitstekende positie als het gaat om kunstmatige intelligentie. En die positie moeten we verder uitbouwen, met veel toewijding en inzet van alles waar we goed in zijn. Cruciaal voor vooruitgang is dat we de bestaande samenwerkingsverbanden koesteren en versterken. Anders dan vroeger is kennis over kunstmatige intelligentie niet meer voorbehouden aan één partij. Kennis over dit onderwerp gedijt het beste bij samenwerking en we zoeken dan ook graag aansluiting bij partijen met dezelfde toekomstgerichte en ondernemende mindset als wij.

Zoals eerder gezegd is de menselijke kant van digitalisering essentieel. Sterker nog, het is de *raison d'être* van de universiteit. We weten allemaal dat een eenzijdige ontwikkeling van robotisering, kunstmatige intelligentie en technologie gevaarlijk kan zijn. Professor Corien Prins maakte dat bijvoorbeeld duidelijk in haar boeiende toespraak bij het afscheid van rector Emile Aarts. Het wordt steeds moeilijker om privacygegevens te beschermen, als gevolg van steeds intelligentere algoritmes. Prins zei, en ik citeer: 'We moeten nadenken over de invloed van technologie op onze publieke waarden. We moeten als mensen blijven functioneren, anders nemen robots en technologie het over. We moeten voorkomen dat we onze greep op de technologie kwijtraken door intelligentie los te koppelen van bewustzijn.' [einde citaat] Dit leidt ook tot nieuwe vraagstukken op het gebied van goed bestuur, ofwel governance. Tilburg University kent een lange traditie van multidisciplinair onderzoek in de stad en de regio en in zijn beleid en bestuur. Onlangs werd het Tilburg Institute of Governance (TIG) opgericht als alliantie van de Tilburg Law School en de Tilburg School of Economics and Management.

Dat initiatief sluit uitstekend aan bij wat we hier aan onze prachtige universiteit proberen te bereiken met onze bijdragen aan een betere samenleving. Daar werken we al jaren, nee decennialang aan, ook, ik herhaal het nog maar een keer, met behulp van technologie en kunstmatige intelligentie.

We moeten de waarde van technologie niet overschatten, maar moeten ook geen zelf opgelegde underdogpositie innemen. Daarom zeg ik nogmaals tegen onze collega's uit de bètawetenschappen, zoals ik al vele jaren doe: We hebben elkaar nodig. We leven al in een digitale samenleving, maar laten we samen werken aan een *duurzame* digitale samenleving. Tilburg University draait op betrokken wetenschappers die de samenleving willen begrijpen en

vooruit willen helpen, met solidariteit, ondernemerschap, verantwoordelijkheidsgevoel en empathie. Allemaal waarden die heel belangrijk zijn in onze samenleving. We borduren voort op onze traditionele waarden en erkennen tegelijkertijd dat onze samenleving complexe maatschappelijke en ecologische vraagstukken moet oplossen. Daarom heeft de Universiteitsraad deze zomer een eigen duurzaamheidsplan opgesteld. We werken niet alleen samen met partners in de regio, maar hebben ook de verantwoordelijkheid om ons bezig te houden met maatschappelijke vraagstukken elders in de wereld. Ik ben dan ook heel blij dat ik kan melden dat ons Zero Hunger Lab voor de komende drie jaar een subsidie van 1,2 miljoen euro heeft ontvangen.

Ter afronding vat ik mijn verhaal nog even samen.

Onze universiteit staat voor een nieuwe uitdaging. We moeten duidelijk maken dat de 'zachte wetenschappen' niet slechts ten dienste staan van de ontwikkeling van technologie en er niet alleen zijn om de scherpe kantjes daarvan af te halen. Het is juist andersom: zonder hulp van uiteenlopende disciplines als het recht, de ethiek, zingeving, economie en de maatschappijwetenschappen kunnen deze technologische ontwikkelingen riskant en gevaarlijk zijn. Het gaat erom dat we de juiste balans vinden tussen innovatie en traditie, tussen enerzijds de geesteswetenschappen, maatschappijwetenschappen en medische wetenschappen en anderzijds de harde bètawetenschappen. Juist die harde wetenschappen moeten zich bewust zijn van het risico van vooringenomenheid. Beide kanten van de wetenschap moeten altijd een beroep op elkaar kunnen doen en nauw met elkaar samenwerken. Uit onze recente initiatieven blijkt, zoals ik eerder heb genoemd, dat een multidisciplinaire aanpak en samenwerking een voorwaarde zijn voor vooruitgang.

Wat betreft de rol van de overheid ten aanzien van de toekomst van de geesteswetenschappen en de maatschappijwetenschappen: ik zou erop willen wijzen dat het ook anders kan. In Duitsland hebben de federale overheid en de *Bundesländer* onlangs een omvangrijk onderzoek afgerond en een innovatiepact gesloten waarin is afgesproken dat het budget voor onderzoek en ontwikkeling, én voor het hoger onderwijs, tot 2030 met 3% per jaar blijft groeien. Dat is een toonbeeld van visie en daadkracht. Hopelijk laat onze regering zich hierdoor inspireren en krijgt dit beleid hier navolging. Het recente initiatief van Minister Hoekstra van Financiën om een investeringsfonds op te richten, is veelbelovend.

De tegenstelling tussen traditie en innovatie is kunstmatig: de geesteswetenschappen en de wiskunde en natuurwetenschappen kunnen niet zonder elkaar, dus we willen geen Brave New World, maar een duurzame digitale samenleving.

Ik wil alle studenten bedanken voor hun bijdrage vandaag. Jullie koesteren rituelen als de opening van het Academisch Jaar, zoals de gewaden en de cortège, evenals jullie eigen tradities in het studentenleven. Ook die zijn aan innovatie onderhevig. Of niet? Hoewel perfectie misschien niet binnen ons bereik ligt, blijven we daar natuurlijk wel naar streven.

Hartelijk dank voor jullie aandacht.